

su ac præoperatione tradit, exponens primum Symboli articulum, numero vigesimo. Nec ex eo quod hic catechismus dicatur *Romanus*, sequitur omnia quæ in eo traduntur esse doctrinam Romanæ Ecclesiæ, nec posse a Catholicis abjici; eodem quippe jure dici posset *Onomasticum Romanum* esse doctrinam Romanæ Ecclesiæ, nec posse de ea dubitari. Itaque hic potest usurpari responsio data a Bernardo, Gregorii VII Apologiste, cumurgeretur adversus eum locus ex Romano Pontificiali, non illo libro Rituali, sed alio historico de Gestis Pontificum; in quo opere aliquid legebatur pro nullitate Sacramentorum a Simoniacis, et Hæreticis, vel excommunicatis ministrorum; cujus doctrinæ contrariam propugnabat Bernardus. Telum ergo ex eo libro petitum, quod amentatum putabatur, quia ex libro titulum Romani Pontificalis præferente ducebatur, sic repellit Bernardus: *Ipsæ etiam Romanus Pontificalis, unde illa exempla protulistis, sæpe numero non ita faciendâ quam facta, historica simplicitate præscribit, nec solum legitimas institutiones, sed et nonnullorum inconsideratas usurpationes referre consuevit. Unde non omnia quæ in eo scripta leguntur, pro Ecclesiasticis sanctionibus recipere debemus, præsertim illa minime quæ a consideratissimis antiquorum Patrum sententiis deviare videmus.*

Extremus Coquetii exscreatus insinuat revocationem præscripti in Rituali quod urgeamus; quam revocationem aperte expressit in sua responsione alter Belga, Petrus de Fay, ad quem propterea veniendum est. Petrus ergo de Fay, in additione ad tertiam partem, quæstione nona, articulo tertio, disputatione tertia, cum sibi objecisset Rituali Romanum loco allegato, hæc verba habet; juvat enim, ne fides compendio referentis vacillet, ipsa ejus verba exscribere: *Ad Rituali Romanum, dico quod, stantibus reprobatione expositionis Suaresiana, datæ decreto citato, aliisque duobus decretis allegatis, ne utquam admitti debeat, aut possit. Imo plane hac in parte revocatum et reprobatum censendum sit. Quod vero non corrigatur, existimo eorum quorum interest incuria, et negligentia, aut inadvertentia fieri.* Decreta quorum meminit, sunt ea quæ retulerat in fine corporis, ex Paulo V, 14 julii 1603, et Congregationis Inquisitionis, 20 julii 1603, ac 18 augusti ejusdem anni; quibus interpretatio decreti Clementis VIII a Suarez assignata dicitur non *subsistere*, et idcirco amovendam esse. Ex

his ergo decretis colligit hic auctor præscriptum Ritualis de absolvendo ægro qui obmutuit, si sint qui de ejus prævia dispositione non retractata testentur, esse revocatum ac reprobatum; quamvis negligentia aut oscitantia eorum ad quos attinet, præscriptum illud non sit mutatum, et Rituali maneat incorrectum.

Hæc est frontis attritio, non ferenda in scriptore Catholico, nedum in Religioso. Nam præterquam quod respuitur et conculcatur doctrina publice a Pontifice proposita omnibus sacramentorum ministris, tanquam sana, et antiquo Ecclesiæ usu probata, ut ipse Pontifex diserte et in actu signato contestatur, præter hanc, inquam, effusionem contemptio nis super talem doctrinam, de qua noxa satis actum est cum Coquetio, adjungitur nova petulantia in Pontificem omnesque ejus ministros, cum dicitur Rituali ex Cathedra a Pontifice Paulo propositum, esse postea revocatum et reprobatum per decreta memorata, et incorrectionem perseverare ob negligentiam aut incogitantiam eorum ad quos attinet. At corrigere Rituali quoad doctrinam, de qua agitur, est solius Pontificis; sicut ejus solius est proponere doctrinam fidei ac sanctorum morum. Arguitur ergo Pontifex oscitantia aut incogitantia in re tanti momenti; ita ut non modo doctrinam tradiderit iter pendentem innumeris sacrilegiis toto orbe ex usu illius doctrinæ admittendis; sed etiam sinat per negligentiam, illud doctrinæ lolium perseverare in libro publico, atque adeo in praxi Ecclesiæ. Quod si ipse Pontifex præ negotiorum mole (an etiam juxta adversarium præ nescientia) cæcutivit in re tam gravi et totam Ecclesiam spectante, adeone alte stertuerunt a tot annis, tot ex officio vigiles ac excubitores, tot, inquam, Prælati doctrina præstantes, tot Theologi sacrarum Congregationum ministri, ut nemo tantam labem deprehenderit; nemo, si advertit, de curanda correctione cogitaverit? Quis credat talia Religioso viro et Catholico scriptori excidere potuisse? Revocatio porro Ritualis, quam factam dicit, est omnino commentitia, et sine consideratione perperam jactata. Nam Rituali Romanum novum, Pauli jussu editum primo est anno 1614, die 17 junii, quæ est dies adscripta diplomati primæ huic editioni præfixo. Decreta autem revocatoria, quæ bonus iste Dormitantius adducit, edita sunt anno 1603, die 14 et 20 julii, necnon 18 augusti. Quomodo ergo decreta tot annis anteriora potue-

runt revocare Rituali tanto post emissum? Recusum postea est idem Rituali, nullatenus mutatum, Romæ, 1636, cum privilegio Urbani VIII, quem mirum esset revocationem Ritualis latuisse. Itaque ad populum phaleras. Quomodo autem decreta illa, quæ iste contra Ritualis præscriptum objicit, probe cum Rituali cohæreant, nec illud aut revocaverint, aut quoquomodo infirmaverint, infra excutiam. Nunc sat esto firmitatem argumenti ducti ab auctoritate Ritualis Romani demonstrasse, ejusque firmitatem sartam et post prætentas revocationes constantem asseruisse.

CAPUT VII.

RATIO CONGRUA IN EJUSDEM SENTENTIÆ CONFIRMATIONEM.

In re pendente a Christi voluntate (cujusmodi nominatim sunt sacramenta), ut constet quid ad ea valide conficienda exigatur, non sunt quærendæ demonstrationes, sed duntaxat quærendum est quid tulerit Christi voluntas, et quæ fuerit ejus institutio; quod eruendum præsertim est ex sensu Ecclesiæ et usu jam olim in ea recepto; attendendo item ad sensum Doctorum. Mirum ergo videri non debet quod hoc loco non recipiam proferre nisi rationem congruam, pro materiæ tamen subjectæ conditione idoneam: quales rationes in rebus moralibus debere sufficere Aristoteles quoque admonuit, initio Ethicorum.

Supposito igitur tam multiplici suffragio auctoritatis adducto in superioribus, rationem congruam doctrinæ, pro qua hic satagitur, eruo ex sensu Ecclesiæ atque Doctorum, qui ferre videtur, ut ex parte pœnitentis, ad sacramenti adeo necessari confectionem, aliud non exigatur, quam ut, concepto dolore de peccatis quæ admisit, exponat ea, aperiatque conscientiam quo meliori modo potest. Idcirco enim in variis eventibus admittitur confessio materialiter diminuta, nec nisi formaliter integra; quia supponitur pœnitentem non posse plus præstare, sive impotentia illa sit physica, sive tantum moralis. Ob impotentiam physicam, Navarrus, in summa, capite vigesimo primo, numero trigesimo sexto; Victoria in summa, numero centesimo trigesimo septimo; Valent., tertia parte, distinctione septima, quæstione decima prima, puncto primo, in fine, liberant obligatione confitendi, eos pœnitentes qui gravantur peccatis mortalibus non explicabilibus nisi per scripturam;

sed quia aliqui circa hoc tricantur, commodius est exemplum ejus qui meminit in genere se admisisse peccatum mortale, et hoc ita confitetur. Talis quippe debet absolvi, ex D. Thoma, in quarto, distinctione vigesima prima, quæstione secunda, articulo primo et secundo, quia confitetur ut potest. Simile exemplum est ejus cui plane excidit peccatum quod admisit, ita ut ne recolat quidem se aliquid grave et confessione expiandum admisisse. Nihilominus ejus confessio cum dolore extenso ad omnes culpas, etiam latentes, si quæ subessent, valida est ad absolutionem illius latentis peccati comparandam. Cum enim principium moraliter operandi sit cognitio prævia, si supponatur prorsus deesse peccati abditæ notitiam, impossibile est satisfacere legi mandanti expressionem peccati omnimoda oblivione contriti. Atque ita cum nulla lex obliget ad impossibile, cessat per accidens obligatio exponendi confessario tale peccatum; nec Deus, cujus omnes voluntates sunt rectissimæ, vitio vertet homini quod eam culpam sacerdoti non aperuerit, absque cujus expressione facit quidquid potest, si exponat omnia peccata quæ habet in conscientia, ut loquitur Tridentinum, sessione decima quarta, capite quinto, et canone septimo, id est, quorum habet memoriam. Favet D. Thomas, Quolib. primo, articulo decimo, docens hominem, juxta usum receptum, teneri peccata sua sacerdoti ore aperire cum potest. Nota *cum potest*. Igitur si non potest, satis est ut faciat quod potest. Exemplum impotentia moralis, exolvantis peccatorem obligatione aperiendi distincte aliquod peccatum, cernitur in eventu in quo homo jure timeat grave incommodum, aut proprium, aut alterius quam complicitis, consecuturum distinctam refectionem alicujus peccati in confessione apud sacerdotem. Præcepta enim positiva justa, et humanæ fragilitati accommodata (cujusmodi semper sunt quæ a Deo imponuntur), non obligant, si ingruat magnum discrimen eorum adimpletionem. Atque ita in talibus adjunctis homo non urgetur præcepto confessionis; quia, positus illis adjunctis, censetur impotens ad confitendum, et quamvis prætermittat peccatorum expositionem adeo sibi damnosam, tamen censetur facere quod potest, quod unum ab eo exigit Deus. Non immeror in his stabiliendis, quia rata sunt apud omnes Theologos exponentes confessionis sacramentalis integritatem, nullo prorsus refragante.

Quia ergo, in negotio de quo agimus, pœnitens se gerens sicut diximus facit quod potest, et quod unum potuit, non omisit, nempe urgere confessarium ut adventu suo opituletur, collaturus absolutionem, merito conjectamus Christum, quia benignus ac misericors est, et præstabilis super malitia, ita instituisse hoc sacramentum, ut, salva præsentia sacerdotis ad conferendam formam cuius veritas eam præsentiam exigit, materia iudicii possit ab homine absente subministrari; quia plerumque infirmitas humana non patitur plus fieri. Et alioqui sæpe contingeret pœnitentem, ex parte sua recte dispositum, excidere æterna salute, si nimirum attritus duntaxat de peccatis ob quæ sacerdotem evocari curavit, fraudaretur beneficio absolutionis per sacerdotem jam præsentem impensæ.

Nec lenit istum dolorem, ex secutura vel saltem jure timenda tot animarum clade, merito conceptum, malagma quod adhibet Alvarez prima secundæ, distinctione octogesima, in difficultate attexta, numero quadragesimo nono, dicens, si in tali eventu æger defectu absolutionis damnetur, hoc esse per accidens, et iudicia Dei esse abyssum multam; indeque existere majorem universi pulchritudinem. Et eodem recidit quod ait Franciscus Davila, capite decimo octavo, *sic cantari Deo misericordiam et iudicium, nec sacramenta instituta esse ut in quocumque eventu hominibus medeantur, sed ut prædestinationi præscientiæque divinæ deserviant*. Hæc nego satisfacere et animum sedare. Nam eadem plane ratione abjici posset cura omnium plane exlegum, atque a Deo abalienatorum. Quod enim pereant, est per accidens; et inscrutabili Dei iudicio permittuntur ruere in sempiternum exitium, unde efflorescit splendor divinæ justitiæ, et major mundi pulchritudo, justis contra peccatores positus. Si igitur nihil horum obstat quominus, ex præscripto tot canonum, opitulemur ægris oppressis, qui quod facere poterant præstiterunt, et quod Christus ad confectionem sacramenti poposcit, quantum in ipsis fuit, adhibuerunt. Inconsulto vero facimus, multiplicantes occasiones suscipiendi iudicia Dei tanquam abyssum multam, et cantandi Deo misericordiam et iudicium. Id enim recte habet cum agitur de beneficio singulari quod Deus non tenetur omnibus præbere, et aliquibus negat, sive in

pœnam aliorum peccatorum, sive ut ostendat divitias gratiæ suæ in vasa gloriæ. Quoad ea vero beneficia aliquibus deneganda, quæ Deus voluit omnibus esse in promptu, quale est beneficium expiationis per sacramenta, immerito recurritur ad Dei iudicia inscrutabilia; sed omnino sunt admovenda facientibus quod in se est. Subolet autem fermentum illaudatum, quod dicebatur, *sacramenta esse instituta, non ut in omnibus medeantur homini; sed ut prædestinationi præscientiæque divinæ deserviant*. Hoc sumptum, ut ab adversario sumitur, nempe, instituta esse sacramenta ut aliquando negatione sacramentorum homo pereat, ferri non potest. Sed omnino dicendum est sacramenta esse instituta, quantum est ex Dei et Christi mente, ut medeantur nobis, et eatenus serviant divinæ de nobis providentiæ, quæ tam utilia et divina media providit, ut ii quibus applicarentur salvi fierent. Optat autem Deus et intendit, quantum est ex se, ut omnibus plane egentibus applicentur, dummodo præstent quod ex parte ipsorum exigitur, ut sane fecerunt ii de quibus agimus. Nam ante oppressionem adhibuerunt quod ab iis erat suppeditandum ad susceptionem hujus sacramenti, nempe dolorem exterius insinuatam, saltem in voluntate confitendi, patefacta ante dejectionem de statu mentis, quæ patefactio fuit etiam accusatio sui, sive expressio peccatorum, qualis in eo statu fieri potuit.

Non assero solam voluntatem confitendi præcise sumptam, esse dolorem de peccatis, sufficientem ad compactionem sacramenti pœnitentiæ: hoc enim falsum est, et jure negatur a Suarez tomo quarto, tertia parte, distinctione vigesima, sectione tertia, numero octavo. Tamen ex ea voluntate confitendi exterius expressa, recte præsumitur adjunctus ei voluntati dolor, saltem imperfectus, sive attritio; quia nihil proclivius est quam ut is, qui vult confiteri, simul excudat dolorem de peccatis quæ desiderat exponere. Sicut, quamvis dolere quod quis de peccato suo non doleat, non est actus per se sufficiens ad formandam ex parte pœnitentis confessionem, et consequendam a sacerdote absolutionem, tamen sanctus Bernardus personam sic se habentem voluit absolvi; quia præsumpsit, quamvis præ scrupulo et turbatione mentis, talis persona non putaret se dolere de suis peccatis, revera tamen de iis dolere; quia nihil facilius quam ut is, qui dolet quod de peccatis non doleat, imponat sibi, et imper-

ceptibiliter de eis doleat. Id ipsum ergo præsumitur in peccatore qui, priusquam obmutesceret, expressit confitendi voluntatem. Et idcirco in decretis capite quinto adductis, expressio solius voluntatis confiteadi, dicitur sufficere ad impertiendam absolutionem ei a quo præ ægritudine aliud extorqueri non potest.

CAPUT VIII.

AD ARGUMENTA IN CONTRARIUM PROPOSITA CAPITE TERTIO.

Multo æstu magnaue concitatione efferebuit Nugnus, in doctrinam de absolutione præsentis antierius confessi sacerdoti absentis, eo modo quo potuit in extrema necessitate, vocans eam doctrinam, *temerariam, scandalosam, perniciosam, et errori proximam*. Quam verborum illuviem, haud injuria quis in caput ejus refuderit, dicens doctrinam, pro qua Nugnus tam fervide certat, omnibus illis sordibus dehonestari; cum et manifestis Conciliorum atque Pontificum scitis supra adductis repugnet, et possit cedere in magnam animarum perniciem, quandoquidem, negata absolutione, quæ ex sententia tam bene fundata libere conferri poterat, miseri ægri, subito oppressi, æterni exitii periculo exponuntur, si forte contritio perfecta deesset et graves noxæ præjacerent; quo periculo eos eximeret impensa absolutio, supposito quod sint ejus capaces, ut Concilia et Pontifices superius adducti supponunt. Itaque Nugnus, hac sua præcipitatione in gravanda tetris notis aliena doctrina, monstravit quam dedecet virum prudentem, præproperum de aliis iudicium; præsertim si debilibus nitatur argumentis, qualia plane sunt quæ ipse et gregales ejus intorquent in hac causa.

Argumentatur ergo imprimis Nugnus, allegando Concilium Florentinum in *tractatu de Confessione*; attendat lector ad opus novum, nullibi et nunquam hactenus visum, ex Nugni officina nunc primum eusum. Hac sane in re ostendit Nugnus se esse avem oscinem; et quæ ab aliis cantata audivit iterato canere, reipsa se non vidisse nisi alienis oculis Concilium Florentinum. Nullus enim est in eo Concilio tractatus de Confessione. Sed bonus hic Homerus paucas lineas de confessione, instructioni Armenorum insertas ab Eugenio, Concilii præside, vocat *Tractatum de Confessione*. Hoc nemo nisi in eo Concilio

plane sospes dixisset; alioqui enim admitendum æque foret Concilium Florentinum edidisse tractatus singulos de singulis sacramentis; itemque de Purgatorio unum, et de primatu Romani Pontificis alium; ac denique de plerisque aliis fidei capitibus, de quibus informantur Armeni, totidem tractatus emissi essent a Concilio Florentino, quot sunt ea capita. Sed hanc leviculam cespitationem homini, spinas metaphysicas in rebus Theologicis potius quam Concilia conquirere solito, condonemus, intenti duntaxat in argumentum quod ex Concilio Florentino eruit; quia, astipulante Tridentino, tradit formam sacramenti pœnitentiæ contineri verbis, utique proprie dictis, sive ore prolatis. Hoc ultro damus. Sed quid ad rem præsentem inde habetur? Nam forma sacramenti pœnitentiæ continetur absolutione; quam verbis ore fuis conferendam esse per sacerdotem pœnitenti astantem, lubentes admittimus. Et idcirco mutus (ut in altero argumento assumit Nugnus) est incapax ministerii excipiendarum confessionum; nec unquam in Ecclesia ad hoc munus gerendum est adhibitus. Hoc recte statuit Nugnus. Sed de hoc non est controversia hoc loco, cum tantum agatur de expositione peccatorum, habente rationem materiæ respectu iudicii a sacerdote profertendi; quam materiam sufficit exhiberi per signa, sive doloris de peccatis, sive voluntatis confitendi, absque verbis ore fuis, ut patet ex muto, qui si conscientiam mortalis peccati habeat, potest ac debet confiteri, vel per nutus, si satis sint ad peccatorum expositionem, vel per scripturam, etiamsi sola lex Ecclesiastica ad confessionem urgeret, ut asserunt Suarez, tomo quarto, tertia parte, distinctione trigesima sexta, sectione sexta, numero septimo, et Ægidius, disputatione quinta de Pœnit., numero septuagesimo nono. Itaque proposita Nugni argumentatio est plane extra rem; id quod de plerisque aliis argumentationibus ab eo adversatis, est statuendum, ut legenti patebit. Absurde igitur et extra chorum saltando, ex eo quod confessio, sumpta pro toto sacramento pœnitentiæ, dicatur non posse perferri nisi verbis ad pœnitentem præsentem directis (quod valet ratione formæ sive absolutionis), inferendum putavit Nugnus confessionem sumptam pro parte ejusdem sacramenti, se tenente ex parte pœnitentis, hoc est, pro sola expositione peccatorum adhibenda a pœnitente, non posse quoque aliter confici quam